

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (didžioji kolegija) SPRENDIMAS

2012 m. rugsėjo 5 d.*

„Direktyva 2004/38/EB — Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisė laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje — 3 straipsnio 2 dalis — Teisės aktuose nustatyta pareiga palengvinti galimybę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje „bet kokiems kitiems“ Sąjungos piliečio išlaikomiems „šeimos nariams“

Byloje C-83/11

dėl 2011 m. vasario 3 d. *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* (Jungtinė Karalystė) sprendimu pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kurį Teisingumo Teismas gavo 2011 m. vasario 22 d., byloje

Secretary of State for the Home Department

prieš

Muhammad Sazzadur Rahman,

Fazly Rabby Islam,

Mohibullah Rahman

TEISINGUMO TEISMAS (didžioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas V. Skouris, kolegijų pirmininkai A. Tizzano, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Prechal, teisėjai R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, E. Juhász, G. Arestis, M. Ilešič (pranešėjas), M. Berger ir E. Jarašiūnas,

generalinis advokatas Y. Bot,

posėdžio sekretorė L. Hewlett, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2012 m. vasario 14 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre)*, atstovaujamo A. Weiss bei *conseillers* N. Mole ir S. Chaudary,
- Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos L. Seeboruth, padedamo baristerio R. Palmer,
- Belgijos vyriausybės, atstovaujamos T. Materne,

* Proceso kalba: anglų.

- Danijos vyriausybės, atstovaujamos C. Vang ir V. Pasternak Jørgensen,
- Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos A. Wiedmann,
- Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* L. D’Ascia,
- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos C. Wissels ir M. Bulterman,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos M. Szpunar,
- Europos Komisijos, atstovaujamos C. Tufvesson ir M. Wilderspin,

susipažinęs su 2012 m. kovo 27 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą susijęs su 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; taip pat klaidų ištaisymai OL L 229, 2004, p. 35 ir OL L 197, 2005, p. 34), 3 straipsnio 2 dalies ir 10 straipsnio 2 dalies išaiškinimu.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *Secretary of State for the Home Department* (toliau – *Secretary of State*) ir Bangladešo piliečių Muhammad Sazzadur Rahman, Fazly Rabby Islam bei Mohibullah Rahman ginčą dėl šių asmenų prašymo suteikti jiems, kaip Europos ekonominės erdvės (toliau – EEE) valstybės piliečio išlaikomiems šeimos nariams, leidimą gyventi Jungtinėje Karalystėje.

Teisinis pagrindas

Direktyva 2004/38

- 3 Direktyvos 2004/38 6 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Siekiant išlaikyti šeimos vienybę platesne prasme [šeimos plačiąja prasme vienybę] ir nepažeidžiant diskriminacijos pilietybės pagrindu draudimo, priimančioji valstybė narė asmenų, kurie neįtraukti į šeimos narių apibrėžimą pagal šią direktyvą ir todėl neturi automatinės įvažiavimo ir gyvenimo teisės, padėti nagrinėja pagal savo teisės aktus ir nusprendžia, ar tokiems asmenims galėtų būti leista įvažiuoti ir gyventi šalyje, atsižvelgdama į jų santykį su Sąjungos piliečiu ar bet kurias kitas aplinkybes, pvz., jų finansinį ar fizinį priklausomumą nuo Sąjungos piliečio.“

- 4 Pagal Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 dalį, šioje direktyvoje „šeimos narys“ – tai:

„a) sutuoktinis;

b) partneris, su kuriuo Sąjungos pilietis sudarė registruotą partnerystę <...>;

- c) piliečio ir sutuoktinio ar partnerio pagal b punkto apibrėžimą tiesioginiai palikuonys, kuriems nesukakę 21 metų amžiaus, arba išlaikytiniai [tiesioginiai palikuonys, kurie nėra sulaukę 21 metų amžiaus arba yra išlaikomi, ir sutuoktinio ar partnerio pagal b punkto apibrėžimą tiesioginiai palikuonys];
- d) piliečio ir sutuoktinio ar partnerio pagal b punkto apibrėžimą išlaikomi tiesioginiai giminaičiai, esantys aukščiau pagal giminystės liniją [pagal aukštutinę giminystės liniją].“

5 Direktyvos 2004/38 3 straipsnyje „Naudos gavėjai“ nustatyta:

„1. Ši direktyva taikoma visiems Sąjungos piliečiams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra [arba joje gyvena], ir 2 straipsnyje apibrėžtiems jų šeimos nariams, kurie juos lydi arba prisijungia prie jų.

2. Nepažeisdama jokių laisvo judėjimo ir gyvenimo teisių, kuriuos atitinkami asmenys gali turėti savaime, priimančioji valstybė narė, laikydama savo teisės aktų, palengvina galimybę įvažiuoti ir gyventi šalyje tokiems asmenims:

- a) bet kokiems kitiems šeimos nariams, neatsižvelgiant į jų pilietybę, nepatenkantiems į 2 straipsnio 2 dalies apibrėžimą, kurie savo išvykimo šalyje yra išlaikomi ar veda bendrą namų ūkį su pirminę gyvenimo šalyje teisę turinčiu Sąjungos piliečiu arba dėl rimtų sveikatos priežasčių jiems būtina reikia asmeninės Sąjungos piliečio priežiūros;
- b) partneriams, su kuriais Sąjungos pilietis palaiko ilgalaikius santykius, jei jie tinkamai patvirtinami.

Priimančiosios valstybės narės imasi išsamiai nagrinėti asmenines aplinkybes ir turi patvirtinti bet koki draudimą [motyvuoja kiekvieną atsisakymą leisti] šiems žmonėms įvažiuoti ar gyventi šalyje.“

6 Direktyvos 2004/38 10 straipsnyje „Leidimo gyventi šalyje kortelių išdavimas“ įtvirtinta:

„1. Teisė gyventi šalyje Sąjungos piliečio šeimos nariams, kurie nėra valstybės narės piliečiai, patvirtinama išduodant dokumentą, vadinamą „Sąjungos piliečio šeimos nario leidimo gyventi šalyje kortele“, ne vėliau kaip per šešis mėnesius nuo paraiškos pateikimo dienos. Prašymo suteikti leidimo gyventi šalyje kortelę [pateikimo] sertifikatas išduodamas nedelsiant.

2. Leidimo gyventi šalyje kortelei išduoti valstybės narės reikalauja pateikti tokius dokumentus:

<...>

- e) 3 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytais atvejais – atitinkamos kilmės šalies arba šalies, iš kurios jie atvyksta, institucijos išduotą dokumentą, patvirtinantį, kad jie yra Sąjungos piliečio išlaikytiniai ar veda bendrą ūkį, arba įrodymą, kad dėl rimtų sveikatos priežasčių jiems būtina reikia [jiems reikia] asmeninės Sąjungos piliečio priežiūros

<...>“

Nacionalinės teisės aktai

- 7 Direktyva 2004/38 Jungtinėje Karalystėje buvo perkelta 2006 m. Imigracijos (Europos ekonominė erdvė) taisyklėmis (*Immigration (European Economic Area) Regulations 2006*), iš dalies pakeistomis 2009 m. Imigracijos (Europos ekonominė erdvė) taisyklėmis (*Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2009*) (toliau – Imigracijos taisyklės).

8 Imigracijos taisyklių 7 straipsnyje „Šeimos nariai“ nustatyta:

„1. Nepažeidžiant 2 dalies reikalavimų, pagal šias taisykles kito asmens šeimos nariais laikomi šie asmenys:

- a) asmens sutuoktinis arba civilinis partneris;
- b) asmens ir jo sutuoktinio ar civilinio partnerio tiesioginiai palikuonys, kurie:
 - i) nėra sulaukę 21 metų arba
 - ii) yra tokio asmens arba jo sutuoktinio ar civilinio partnerio išlaikomi;
- c) asmens ir sutuoktinio ar civilinio partnerio išlaikomi tiesioginiai giminaičiai pagal aukštutinę liniją;
- d) bet kuris asmuo, kuris pagal 3 dalį turi būti laikomas tokio kito asmens šeimos nariu.

<...>

3. <...> bet kuris asmuo, kuris yra išplėstinės šeimos narys ir kuriam išduotas EEE leidimas kaip šeimos nariui, registracijos sertifikatas arba leidimo gyventi šalyje kortelė, laikomas atitinkamo EEE piliečio šeimos nariu, kol tenkina 8 straipsnio 2, 3, 4 ar 5 dalių reikalavimus šio EEE piliečio atžvilgiu ir kol galioja arba nepanaikinamas leidimas, sertifikatas ar kortelė.

<...>“

9 Imigracijos taisyklių 8 straipsnyje „Išplėstinės šeimos nariai“ nustatyta:

„1. Pagal šias taisykles „išplėstinės šeimos nariu“ laikomas bet kuris asmuo, kuris nėra EEE piliečio šeimos narys pagal 7 straipsnio 1 dalies a, b arba c punktus ir atitinka 2, 3, 4 arba 5 dalyse numatytus reikalavimus.

2. Asmuo atitinka šioje dalyje nustatytą reikalavimą, jeigu jis yra EEE piliečio, jo sutuoktinio ar civilinio partnerio šeimos narys ir:

- a) gyvena EEE valstybėje, kurioje taip pat gyvena EEE pilietis, ir yra jo išlaikomas arba veda su juo bendrą namų ūkį;
- b) atitinka a punkte numatytą reikalavimą ir vyksta į Jungtinę Karalystę kartu su EEE piliečiu ar nori prie jo prisijungti; arba
- c) atitinka a punkte nustatytą reikalavimą, prisijungė prie EEE piliečio Jungtinėje Karalystėje ir toliau yra jo išlaikomas arba veda su juo bendrą namų ūkį.

3. Asmuo atitinka šioje dalyje numatytą reikalavimą, jeigu jis yra EEE piliečio, jo sutuoktinio ar civilinio partnerio šeimos narys ir dėl rimtų su sveikata susijusių priežasčių jam būtina reikia asmeninės EEE piliečio, jo sutuoktinio ar civilinio partnerio priežiūros.

<...>

6. Pagal šias taisykles „atitinkamas EEE pilietis“ išplėstinės šeimos nario atžvilgiu – tai EEE pilietis, kuris arba kurio sutuoktinis ar civilinis partneris yra vienas iš išplėstinės šeimos nario pagal 2, 3 ar 4 dalis tėvų, arba EEE pilietis, kuris yra išplėstinės šeimos nario partneris pagal 5 dalį.“

10 Imigracijos taisyklių 17 straipsnyje „Leidimo gyventi šalyje kortelės išdavimas“ nurodyta:

„<...>

4. *Secretary of State* gali išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę nepatenkančiam į 7 straipsnio 3 dalies taikymo sritį išplėstinės šeimos nariui, kuris nėra EEE pilietis:

- a) jei atitinkamas EEE pilietis išplėstinės šeimos nario atžvilgiu yra atitinkantis būtinus reikalavimus asmuo arba EEE pilietis, turintis teisę nuolat gyventi šalyje pagal 15 straipsnį; ir
- b) jei atsižvelgiant į visas aplinkybes *Secretary of State* atrodo tinkama išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę.

5. Gavęs prašymą pagal 4 dalį *Secretary of State* išsamiai nagrinėja asmenines prašymą pateikuso asmens aplinkybes ir, jei atmeta prašymą, motyvuoja tokį atmetimą, jei tai nedraudžiama dėl valstybės saugumo sumetimų.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

11 2006 m. gegužės 31 d. Bangladešo pilietis Mahbur Rahman susituokė su Jungtinėje Karalystėje dirbančia Airijos piliete.

12 Sudarius santuoką jo brolis Muhammad Sazzadur Rahman, įbrolis Fazly Rabby Islam ir sūnėnas Mohibullah Rahman pateikė prašymą išduoti jiems kaip šeimos nariams EEE leidimą gyventi, kad jie galėtų pasinaudoti teise gyventi Jungtinėje karalystėje kaip sutuoktinių Rahman išlaikomi asmenys. 2006 m. liepos 27 d. *Entry Clearance Officer* Bangladeše atmetė šiuos prašymus, nes atsakovai pagrindinėje byloje negalėjo įrodyti, kad Bangladeše buvo išlaikomi sutuoktinių Rahman.

13 Tada dėl šio sprendimo atmesti atsakovai pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį *Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunal*. 2007 m. birželio 19 d. šis teismas patenkino jų ieškinį. Jis nusprendė, kad jiems gali būti taikomos Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies nuostatos, todėl jiems turi būti palengvinta galimybė įvažiuoti į Jungtinę Karalystę. Atsakovams pagrindinėje byloje atitinkamai buvo išduoti EEE leidimai gyventi kaip šeimos nariams ir jie galėjo prisijungti prie sutuoktinių Rahman Jungtinėje Karalystėje.

14 2008 m. sausio 9 d. atsakovai paprašė išduoti leidimo gyventi šalyje korteles, kad taip būtų patvirtinta jų teisė gyventi Jungtinėje Karalystėje. 2008 m. gruodžio 24 d. sprendimu *Secretary of State* atmetė šiuos prašymus, nes nusprendė, kad jie neįrodė, jog gyveno kartu su atitinkama Sąjungos piliete R. Rahman toje pačioje EEE valstybėje narėje iki šios atvykimo į Jungtinę Karalystę ir kad ir toliau yra jos išlaikomi arba veda su ja bendrą namų ūkį Jungtinėje Karalystėje.

15 Išnagrinėjęs ieškinį dėl šio sprendimo 2009 m. balandžio 6 d. *Immigration Judge of the Asylum and Immigration Tribunal* nusprendė, kad atsakovai pagrindinėje byloje iš tikrųjų buvo „išlaikomi“, todėl jų dokumentai turi būti išnagrinėti pagal Imigracijos taisyklių 17 straipsnio 4 ir 5 dalis.

16 *Secretary of State* kreipėsi į *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* su prašymu išnagrinėti bylą iš naujo. 2009 m. balandžio 30 d. buvo nutarta išnagrinėti bylą iš naujo ir ji buvo pateikta minėtam teismui nagrinėti apeliacine tvarka.

17 Šiomis aplinkybėmis *Upper Tribunal (Immigration and Asylum Chamber)* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar pagal [Direktyvos 2004/38] 3 straipsnio 2 dalį valstybė narė įpareigojama priimti teisės akto nuostatas, kurios palengvintų galimybę įvažiuoti į kitą valstybę narę ir (arba) gyventi joje kitų šeimos narių kategorijai priklausantiems asmenims, kurie nėra Europos Sąjungos piliečiai, galintys atitikti [šios direktyvos] 10 straipsnio 2 dalies reikalavimus?
2. Ar toks pirmajame klausime nurodytas kitas šeimos narys gali remtis [Direktyvos 2004/38] 3 straipsnio 2 dalies tiesioginiu taikymu tuomet, jeigu jis negali atitikti jokių nacionalinės teisės aktais nustatytų reikalavimų?
3. Ar į [Direktyvos 2004/38] 3 straipsnio 2 dalyje ir 10 straipsnio 2 dalyje nurodytą kitų šeimos narių kategoriją patenka tik tie asmenys, kurie iki Sąjungos piliečio persikėlimo į priimančiąją valstybę gyveno toje pačioje šalyje kaip ir Sąjungos pilietis ir jo sutuoktinis?
4. Ar bet koks priklausymas nuo kito asmens, nurodytas [Direktyvos 2004/38] 3 straipsnio 2 dalyje, kuriuo kitas šeimos narys remiasi siekdamas įvažiuoti į priimančiąją valstybę, turėjo egzistuoti prieš pat Sąjungos piliečiui persikeliant į priimančiąją valstybę?
5. Ar valstybė narė gali nustatyti tam tikrus reikalavimus dėl tokio kito šeimos nario priklausymo, nurodyto [Direktyvos 2004/38] 3 straipsnio 2 dalyje, pobūdžio ir trukmės, siekdama, kad toks priklausymas nebūtų išgalvotas ar nereikalingas, kad būtų leista priimti asmenį, kuris nėra pilietis, ar jam leista toliau gyventi jos teritorijoje?
6. Ar priklausymas, kuriuo kitas šeimos narys remiasi tam, kad jam būtų leista [gyventi] valstybėje narėje, turi priimančiojoje valstybėje tęstis tam tikrą ar neribotą laikotarpį, kad leidimo gyventi šalyje kortelė būtų išduota arba pratęsta pagal [Direktyvos 2004/38] 10 straipsnį, ir, jei taip, kaip toks priklausymas turėtų būti įrodytas?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 18 Dėl pirmojo ir antrojo klausimų, kuriuos reikia nagrinėti kartu, iš karto reikia pažymėti, kad Direktyva 2004/38 valstybės narės neįpareigojamos tenkinti bet kokį asmenų, įrodančių, kad yra šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyti Sąjungos piliečio „išlaikomi“ asmenys, prašymą leisti įvažiuoti į šalį ar gyventi joje.
- 19 Kaip nurodo Teisingumo Teisme pastabas pateikusios vyriausybės ir Europos Komisija, tiek iš Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies, tiek iš jos bendros struktūros matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas atskyrė Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 dalyje apibrėžtus Sąjungos piliečio šeimos narius, šioje direktyvoje nustatytais sąlygomis įgyjančius teisę įvažiuoti į šį pilietį priėmusią šalį ir gyventi joje, ir kitus tos pačios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodytus šeimos narius, kuriems ši valstybė narė tik turi palengvinti galimybę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje.
- 20 Toks aiškinimas patvirtinamas Direktyvos 2004/38 6 konstatuojamąja dalimi, pagal kurią, „siekiant išlaikyti šeimos vienybę platesne prasme [šeimos platesne prasme vienybę] <...>, priimančioji valstybė narė asmenų, kurie neįtraukti į šeimos narių apibrėžimą pagal šią direktyvą todėl neturi automatinės įvažiavimo ir gyvenimo teisės, padėti nagrinėja pagal savo teisės aktus ir nusprendžia, ar tokiems asmenims galėtų būti leista įvažiuoti ir gyventi šalyje, atsižvelgdama į jų santykį su Sąjungos piliečiu ar bet kurias kitas aplinkybes, pvz., jų finansinį ar fizinį priklausomumą nuo Sąjungos piliečio“.

- 21 Taigi, nors pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalį valstybės narės nėra įpareigosios pripažinti asmenų, kurie yra Sąjungos piliečio išlaikomi šeimos nariai plačiąja prasme, teisę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje, vis dėlto, kaip matyti iš šio 3 straipsnio 2 dalyje pavartoto žodžio „palengvina“, šia nuostata valstybės narės įpareigojamos teikti pirmenybę asmenų, kuriuos sieja ypatingi priklausymo santykiai su Sąjungos piliečiu, prašymams, palyginti su kitų trečiųjų šalių piliečių prašymais leisti įvažiuoti į šalį ir gyventi joje.
- 22 Siekdamas įvykdyti šį įpareigojimą valstybės narės turi, kaip nustatyta Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje, numatyti to paties straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nurodytiems asmenims galimybę gauti sprendimą dėl prašymo, kuris būtų grindžiamas išsamiau jų asmeninių aplinkybių nagrinėjimu, o atmetus prašymą – motyvuotas.
- 23 Nagrinėdama prašymą pateikusių asmens asmenines aplinkybes, kaip matyti iš Direktyvos 2004/38 6 konstatuojamosios dalies, kompetentinga valdžios institucija turi atsižvelgti į įvairius veiksnus, kurie kiekvienu konkrečiu atveju gali būti svarbūs, pavyzdžiui, finansinio ar fizinio priklausymo laipsnis arba šeimos nario ir Sąjungos piliečio, kurį šis nori lydėti ar prie kurio nori prisijungti, giminytės laipsnis.
- 24 Atsižvelgiant į tai, kad Direktyvoje 2004/38 nenumatytos išsamesnės taisyklės, o jos 3 straipsnio 2 dalyje pavartoti žodžiai „laikydamosi savo teisės aktu“, reikia konstatuoti, jog kiekviena valstybė narė turi didelę diskreciją pasirinkti veiksnus, į kuriuos atsižvelgs. Taigi priimančioji valstybė narė turi užtikrinti, kad jos teisės aktuose būtų nustatyti kriterijai, atitinkantys įprastą sąvokos „palengvina“ ir minėto 3 straipsnio 2 dalyje pavartotų su priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedarantys šios nuostatos neveiksmingos.
- 25 Galiausiai reikia pažymėti, kad nors, kaip teisingai pastebėjo pastabas pateikusių vyriausybės, Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalyje pavartotos sąvokos nėra pakankamai tikslios, kad prašymą leisti įvažiuoti į šalį ir gyventi joje pateikęs asmuo galėtų tiesiogiai remtis šia nuostata nurodydamas vertinimo kriterijus, kurie, jo nuomone, turėtų būti taikomi jo prašymui, vis dėlto toks prašymą pateikęs asmuo turi teisę teisme patikrinti, ar nacionalinės teisės aktai priimti ir taikomi neperžengiant direktyvoje nustatytą diskrecijos ribą (pagal analogiją žr. 1996 m. spalio 24 d. Sprendimo *Kraaijeveld ir kt.*, C-72/95, Rink. p. I-5403, 56 punktą; 2004 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Waddenvereniging ir Vogelbeschermingsvereniging*, C-127/02, Rink. p. I-7405, 66 punktą ir 2011 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Stichting Natuur en Milieu ir kt.*, C-165/09-C-167/09, Rink. p. I-4599, 100–103 punktus).
- 26 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį pateiktus klausimus reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip:
- valstybės narės neprivalo tenkinti bet kokio Sąjungos piliečio šeimos narių, nepatenkančių į minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje pateiktą apibrėžimą, prašymo leisti įvažiuoti į šalį ar gyventi joje, net jeigu jie įrodo, kaip numatyta jos 10 straipsnio 2 dalyje, kad šis pilietis juos išlaiko,
 - tačiau valstybės narės turi užtikrinti, kad jų teisės aktuose būtų numatyti kriterijai, leidžiantys minėtiems asmenims gauti sprendimą dėl prašymo leisti įvažiuoti į šalį ir gyventi joje, kuris būtų grindžiamas išsamiau jų asmeninių aplinkybių nagrinėjimu, o atmetus prašymą – motyvuotas,
 - valstybės narės turi didelę diskreciją pasirinkdamos minėtus kriterijus, tačiau šie kriterijai turi atitikti įprastą sąvokos „palengvina“ ir minėto 3 straipsnio 2 dalyje pavartotų su priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaryti šios nuostatos neveiksmingos,
 - bet kuris prašymą pateikęs asmuo turi teisę teisme patikrinti, ar nacionalinės teisės aktai ir jų taikymas atitinka šiuos reikalavimus.

Dėl trečiojo ir ketvirtojo klausimų

- 27 Pateikdamas trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus, kuriuos taip pat reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar norint patekti į Sąjungos piliečio „išlaikomų“ šeimos narių kategoriją pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalį būtinais reikiama būti gyvenusiam toje pačioje šalyje kaip ir Sąjungos pilietis ir būti jo išlaikomam šiam persikeliant į priimančiąją valstybę narę arba prieš pat šį momentą.
- 28 Be to, kaip, be kita ko, teigia *Centre for Advice on Individual Rights in Europe (AIRE Centre)*, Nyderlandų vyriausybė ir Komisija, remiantis Direktyvos 2004/38 tekstu negalima daryti išvados, kad nepatenkantys į šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalies apibrėžimą Sąjungos piliečio šeimos nariai, kurie tinkamai įrodė savo priklausymą nuo šio piliečio, gali nepatekti į šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies taikymo sritį tik dėl to, kad negyveno toje pačioje valstybėje kaip ir minėtas pilietis.
- 29 Pagal minėtą 3 straipsnio 2 dalį valstybės narės, laikydamosi savo teisės aktų, palengvina galimybę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje „bet kokiems kitiems šeimos nariams <...>, kurie savo išvykimo šalyje yra išlaikomi ar veda bendrą namų ūkį su pirminę gyvenimo šalyje teisę turinčiu Sąjungos piliečiu <...>“.
- 30 Be to, pagal Direktyvos 2004/38 10 straipsnio 2 dalies e punktą dėl leidimo gyventi šalyje kortelės išdavimo valstybės narės gali iš tos pačios direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje nurodytų šeimos narių reikalauti pateikti „kilmės šalies arba šalies, iš kurios jie atvyksta, institucijos išduotą dokumentą, patvirtinantį, kad jie yra Sąjungos piliečio išlaikytiniai“.
- 31 Kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 91, 92 ir 98 punktuose, nėra informacijos, kad šioje nuostatoje pavartotą žodžių junginį „išvykimo šalis“ reikia suprasti kaip reiškiantį šalį, kurioje Sąjungos pilietis gyveno iki persikėlimo į priimančiąją valstybę narę. Atvirkščiai, skaitant minėtas nuostatas kartu matyti, kad trečiųjų valstybių piliečio, deklaravusio, kad yra „išlaikomas“ Sąjungos piliečio, atveju minėta „išvykimo šalis“ – tai valstybė, kurioje jis gyveno, kai paprašė leisti lydėti Sąjungos pilietį ar prie jo prisijungti.
- 32 Dėl momento, kuriuo prašymą pateikęs asmuo turi būti priklausomas, kad būtų pripažintas „išlaikomu“ pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalį, reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš šios direktyvos 6 konstatuojamosios dalies, šios nuostatos tikslas – „išlaikyti šeimos vienybę platesne prasme [šeimos plačiąja prasme vienybę]“ palengvinant galimybę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje asmenims, nepatekusiems į Direktyvos 2004/38 2 straipsnio 2 dalyje pateiktą Sąjungos piliečio šeimos nario apibrėžimą, tačiau dėl specifinių faktinių aplinkybių, kaip antai ekonominė priklausomybė, bendras namų ūkis arba prasta sveikata, palaikantiems su Sąjungos piliečiu glaudžius ir tvarius šeiminius ryšius.
- 33 Tačiau reikia konstatuoti, kad tokie ryšiai gali egzistuoti Sąjungos piliečio šeimos nariui negyvenant toje pačioje valstybėje kaip ir šis pilietis arba nebūnant jo išlaikomam šiam persikeliant į priimančiąją valstybę arba prieš pat persikėlimą. Atvirkščiai, priklausymas šalyje, iš kurios atitinkamas šeimos narys atvyko, turi egzistuoti tada, kai jis prašo leisti prisijungti prie jį išlaikančio Sąjungos piliečio.
- 34 Pagrindinėje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, remdamasis šiame sprendime pateiktais aiškinimo kriterijais, turi patikrinti, ar atsakovai pagrindinėje byloje buvo išlaikomi Sąjungos piliečio, šiuo atveju R. Rahman, šalyje, iš kurios jie atvyko, t. y. Bangladeše, kuomet paprašė leisti prie jo prisijungti Jungtinėje Karalystėje. Tik tuo atveju, jeigu jie gali pateikti tokio priklausymo išvykimo šalyje įrodymų, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2004/38 10 straipsnio 2 dalį, priimančioji valstybė narė turės palengvinti jiems galimybę įvažiuoti į šalį ir gyventi joje pagal minėtos direktyvos 3 straipsnio 2 dalį, kaip išaiškinta šio sprendimo 22–25 punktuose.

35 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti, jog tam, kad atitinkamas šeimos narys patektų į Sąjungos piliečio „išlaikomų“ šeimos narių kategoriją pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalį, jis turi būti priklausomas šalyje, iš kurios atvyko, ir bent jau tada, kai prašo leisti prisijungti prie jį išlaikančio Sąjungos piliečio.

Dėl penktojo klausimo

36 Pateikdamas penktąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar valstybė narė gali nustatyti specialius reikalavimus dėl Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalyje numatyto priklausymo pobūdžio arba trukmės, kad galėtų įsitikinti, jog šis priklausymas yra realus ir nuolatinis ir nebuvo sukurtas siekiant tik vieno tikslo – įvažiuoti ir apsigyventi jos teritorijoje.

37 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, kaip buvo paaiškinta atsakant į pirmąjį ir antrąjį klausimus, valstybės narės turi didelę diskreciją pasirinkdamos veiksnius, į kuriuos atsižvelgs nagrinėdamos Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalyje nurodytų Sąjungos piliečio šeimos narių prašymus leisti įvažiuoti į šalį ir gyventi joje.

38 Taigi, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 105 punkte, valstybės narės, pasinaudodamos šia diskrecija, gali savo teisės aktuose numatyti specialius reikalavimus dėl priklausymo pobūdžio ir trukmės, be kita ko, kad galėtų įsitikinti, jog šis priklausymas yra realus ir nuolatinis ir nebuvo sukurtas siekiant tik vieno tikslo – įvažiuoti ir apsigyventi priimančiojoje valstybėje narėje.

39 Tačiau, kaip nuspręsta šio sprendimo 24 punkte, šie reikalavimai turi atitikti įprastą su Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytu priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaryti šios nuostatos neveiksmingos.

40 Todėl į penktąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, jog valstybės narės, pasinaudodamos savo diskrecija, gali numatyti specialius reikalavimus dėl priklausymo pobūdžio ir trukmės su sąlyga, kad šie reikalavimai atitinka įprastą su Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytu priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaro šios nuostatos neveiksmingos.

Dėl šeštojo klausimo

41 Pateikdamas šeštąjį klausimą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar išduodant leidimo gyventi šalyje kortelę, kaip numatyta Direktyvos 2004/38 10 straipsnyje, gali būti taikomas reikalavimas, kad šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytas priklausymas tęstųsi ir priimančiojoje valstybėje narėje.

42 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kiek tai susiję su Direktyvoje 2004/38 numatytu leidimo gyventi šalyje kortelės išdavimu, Sąjungos teisės aktų leidėjas šios direktyvos 10 straipsnyje iš esmės tik išvardijo dokumentus, kuriuos reikia pateikti siekiant gauti tokią kortelę, kuri savo ruožtu turi būti išduota per šešis mėnesius nuo paraiškos pateikimo dienos.

43 Dėl Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte nurodytų asmenų minėtame 10 straipsnyje teigiama, kad šie prašymus teikiantis asmenys turi, be kita ko, pateikti „kilmės šalies arba šalies, iš kurios jie atvyksta, institucijos išduotą dokumentą, patvirtinantį [priklausymą] nuo Sąjungos piliečio“.

44 Reikia konstatuoti, kad teisės aktų leidėjas nei šia nuostata, nei kitomis Direktyvos 2004/38 nuostatomis nereglementavo klausimo, ar leidimo gyventi šalyje kortelė gali būti neišduota nepatenkantiems į šios direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje pateiktą apibrėžimą Sąjungos piliečio šeimos nariams, prašantiems

išduoti leidimo gyventi šalyje kortelę ir pateikiantiems šalyje, iš kurios jie atvyksta, išduotą dokumentą, patvirtinantį jų priklausymą nuo Sąjungos piliečio, motyvuojant tuo, jog įvažiuavus į priimančiąją valstybę narę jie nustojo būti priklausomi nuo minėto piliečio.

- 45 Taigi į šeštąjį klausimą reikia atsakyti, kad klausimas, ar išduodant leidimo gyventi šalyje kortelę, kaip numatyta Direktyvos 2004/38 10 straipsnyje, gali būti taikomas reikalavimas, kad šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytas priklausymas tęstųsi ir priimančioje valstybėje narėje, nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 46 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB, 3 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip:**
 - valstybės narės neprivalo tenkinti bet kokio Sąjungos piliečio šeimos narių, nepatenkančių į minėtos direktyvos 2 straipsnio 2 dalyje pateiktą apibrėžimą, prašymo leisti įvažiuoti į šalį ar gyventi joje, net jeigu jie įrodo, kaip numatyta jos 10 straipsnio 2 dalyje, kad šis pilietis juos išlaiko,
 - tačiau valstybės narės turi užtikrinti, kad jų teisės aktuose būtų numatyti kriterijai, leidžiantys minėtiems asmenims gauti sprendimą dėl prašymo leisti įvažiuoti į šalį ir gyventi joje, kuris būtų grindžiamas išsamiau jų asmeninių aplinkybių nagrinėjimu, o atmetus prašymą – motyvuotas,
 - valstybės narės turi didelę diskreciją pasirinkdamos minėtus kriterijus, tačiau jie turi atitikti įprastą sąvokos „palengvina“ ir minėto 3 straipsnio 2 dalyje pavartotų su priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaryti šios nuostatos neveiksmingos,
 - bet kuris prašymą pateikęs asmuo turi teisę teisme patikrinti, ar nacionalinės teisės aktai ir jų taikymas atitinka šiuos reikalavimus.
- 2. Tam, kad atitinkamas šeimos narys patektų į Sąjungos piliečio „išlaikomų“ šeimos narių kategoriją pagal Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalį, jis turi būti priklausomas šalyje, iš kurios atvyko, ir bent jau tada, kai prašo leisti prisijungti prie jį išlaikančio Sąjungos piliečio.**
- 3. Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinama taip, kad valstybės narės, pasinaudodamos savo diskrecija, gali numatyti specialius reikalavimus dėl priklausymo pobūdžio ir trukmės su sąlyga, kad šie reikalavimai atitinka įprastą su Direktyvos 2004/38 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytu priklausymu susijusių sąvokų reikšmę ir nedaro šios nuostatos neveiksmingos.**

- 4. Klausimas, ar išduodant leidimo gyventi šalyje kortelę, kaip numatyta Direktyvos 2004/38 10 straipsnyje, gali būti taikomas reikalavimas, kad šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos a punkte numatytas priklausymas tęstūsi ir priimančioje valstybėje narėje, nepatenka į šios direktyvos taikymo sritį.**

Parašai.